

Foto: Håkon Sund

Kvitkinngås, grågås og jordbruksareal - virkning av skremmetiltak

Ronald Bjøru

Dette tema-arket er en oppsummering av resultater fra forsøk med ulike skremmetiltak for å begrense skadebeiting forårsaket av gress. Data er basert på eldre undersøkelser fra slutten av 1980-tallet. En del av tiltakene er likevel aktuelle i dag.

Bakgrunn

På 1970 og -80-tallet økte bestandene av både kvitkinngås og grågås. Dette skapte økte konflikter med jordbruket i kyststrøk. Særlig berørt var Herøy kommune i Nordland (spesielt øyene Tenna og Sør-Herøy), der kvitkinngåsa i løpet av 1980-årene tok i bruk dyrka mark som rasteplass under vartrekket. På bakgrunn av dette startet Fylkesmannen i Nordland i 1985 et prosjekt for å se på effektivitet i skremmetiltak mot gåsebeiting på innmark.

Gåseproblemet i Herøy kan kort oppsummeres slik:

- I mai opptrer kvitkinngås i store flokker på dyrka mark, med særlig preferanse for gjenlegg og ung eng. Kvitkinngåsa kommer direkte fra vinterområdet i Skottland, og oppholder seg på rasteplassene på Helgelandskysten i en til tre uker, før den i slutten av mai drar videre til hekkeplassene på Svalbard.
- Større og mindre flokker av grågås beiter på dyrka mark fra ankomst i mars, til hekkingen starter. Etter at grågåsungene blir flygedyktige i siste del av juli, bruker

de igjen dyrka mark til beite. Enkelte områder kan ha problem med flokker av ikke-hekkende gås store deler av sommeren.

Metoder

Ulike skremmetiltak ble prøvd på de to gåseartene. To av skremmetiltakene ble prøvd bare på en art. Første året ble tiltakene prøvd på grågås på ettersommeren (ca. 20. juli til 21. august), mens det andre forsøksår var tiltak om våren/ forsommeren for grågås og kvitkinngås. De skremmetiltak som ble utprøvd var:

1. Gasskanoner, to typer: Razzo-kanon som hadde både lyd (smell) og visuelt skremmebilde (en figur som ble skutt 6 m opp i en stang), og Double-karusell som avfyrrer to "skudd" i rask rekkefølge, samtidig som den roterer. Begge kanonene ble styrt av tidsur som bestemte pauseintervallene for aktivitet innen tidsrommet mellom kl. 5 om morgenen og kl. 22 om kvelden.
2. Hyleren - en plastfigur som ved bestemte mellomrom blåses opp av en kompressor og samtidig gir en høy sirenelyd.

3. Atrapper, dvs. figurer i naturlig størrelse av både grågås og kvitkinngås i fluktpositur
4. Plastband strukket over og langs innmark i 2-6 m høyde for å vanskeliggjøre innflyging og landing.
5. Felling av skadegjørende grågås

På Tenna og Sør-Herøy ble 7 lokaliteter benyttet I tillegg var det en på Nord-Herøy, og en på Blomsøy i Alstahaug.

Resultat

Erfaringene fra forsøket var ikke entydige. Flere av skremmetiltakene virket godt i en kortere eller lengre periode på en lokalitet, dårligere på en annen, og ingen virkning på en tredje. Årsaken lå sannsynligvis i hvor attraktiv lokaliteten var, og graden av andre hindringer og forstyrrelser lokaliteten hadde. Et lite attraktivt el. marginalt område kjennetegnes med mye forstyrrelser av veger, hus, trafikk, kraftlinjer og lignende. På slike områder var det mulig å holde gåsa borte med skremme-tiltak, mens det i attraktive områder uten noen tekniske eller menneskelige forstyrrelser var vanskelig å holde gåsa borte uansett tiltak.

Tiltakene hadde ulik virkning på de to gåseartene:

Kvitkinngås:

Plastband strukket over innflygingsvegene hadde best virkning, og hadde også virkning på lokaliteteter som var svært attraktive. Det er kjent at band/snorer også har virkning mot kanadagås og ringgås. Atrapper hadde ingen virkning. Kvitkinngås syntes også å ha større toleranse og raskere tilvenning til kanon enn grågås. Hyleren ble ikke testet på kvitkinngås.

Grågås:

Plastband hadde ingen eller liten virkning i attraktive områder, men hadde en viss virkning på mer marginale lokaliteter. Atrapper hadde en viss virkning en kort periode i marginale områder, ellers en dårlig virkning. Gasskanoner hadde virkning i marginale til middels attraktive områder, i hvertfall i 3-4 uker. Det var imidlertid en del problem med driftssikkerheten av kanonene. Hyleren ble testet mot grågås i 3 uker, og hadde da virkning mot flokker av ikke-

hekkende gås. Effekten av felling av gås ga for dårlige data til å gi klare svar.

Konklusjon:

En del skremmetiltak har effekt, men virkningen avhenger også av hvor attraktivt et område er. Best virkning av tiltak vil en ha dersom en:

- varierer skremmetiltak og flytter skremsler av og til
- kombinerer ulike typer skremsler
- dyrker mindre attraktive grasarter på utsatte innmarksareal
- etablerer alternative beite-/frieområder av god kvalitet, og der gåsa får være i fred

Fullstendig rapport: Rapport 2/87, Fylkesmannen i Nordland

Bioforsk:

Trygg matproduksjon, rent miljø og økt verdiskapning basert på langsiktig ressursforvaltning

- Lokalisert over hele Norge
- Organisert i sju sentra
- 500 medarbeidere
- Omsetning 320 mill. kr

Bioforsk, Fr. A. Dahlsvei 20, 1432 ÅS
Tlf. 03 246 / 406 04 100
Faks. 63 00 92 10
post@bioforsk.no

Fagredaktør denne utgaven:
Ronald Bjørn, Bioforsk Nord Tjøtta

Ansvarlig redaktør:
Forskningsdirektør Nils Vagstad, Bioforsk

ISBN 978-82-17-00523-0
ISBN 0809-8654

www.bioforsk.no

Norsk viltskadesenter Bioforsk Nord Tjøtta 8860 Tjøtta

Tlf.: 92 69 64 17
Faks: 75 04 40 31
e-post: tjotta@bioforsk.no
Kontaktperson: Inger Hansen

www.viltskadesenter.no